

CONVERTIREA LUI GALILEI LA GEOCENTRISM¹

de Robert Sungenis

Introducere.

Anul 2009 a fost declarat printre altele ca „anul astronomiei”, amintindu-se că au trecut 400 de ani de când Galileo Galilei a folosit celebrul său telescop cu care a făcut observații ce au zdruncinat din temelii vechile concepții geocentrice ptolemeice. A urmat și mai celebrul conflict al savantului cu Inchiziția catolică, în urma căruia Galilei a ieșit condamnat, dar ulterior, știința i-a dat dreptate și a urmat dezvoltarea astronomică cunoscută.

În mentalul popular s-a creat începând cu perioada iluministă imaginea „mitului Galilei”, eroul (dacă nu chiar martirul) științei omenești, al liberei cugetări ce se opune „dogmelor” medievale bisericești. Fraza simbol „eppur si muove” (și totuși se învârtește), este unanim cunoscută și luată ca lozincă victorioasă a științei asupra religiei închistate. Dar, iată că această afirmație nu a fost rostită niciodată de Galilei, ci este o pură invenție din sec. al XVII-lea! Alt aspect: s-a susținut că la procesul din 1633 Galilei a fost silit sub amenințarea torturilor fizice – deci terorizat psihic – să emită acea abjurare. Există o mulțime de oameni care cred chiar că a fost ars pe rug, confundându-l astfel cu Giordano Bruno, executat astfel în 1600.

În secolul trecut au avut loc o serie de încercări de a aborda raportul știință-religie. Între acestea au fost și cele din spațiul nostru ortodox în care, aflați sub presiunea crescândă a ateismului marxist, teologi și preoți au încercat să convingă oamenii de știință că mari savanți de renume unanim acceptat au fost de fapt credincioși și nu atei. În rândul acestora era permanent enumerat și Galileo Galilei, fără însă a se fi adus vreo dovadă consistentă în acest sens, și eludându-se exact conflictul cu pricina.

În spațiul catolic în 1992 a avut loc ceea ce s-a numit în presă „reabilitarea lui Galilei”, ba chiar „Vaticanul cere scuze lui Galilei”. Dar, la o

¹ Capitolul 14: Catholic Church's Teaching on Geocentrism *Galileo Was Wrong: The Church Was Right*, CAI Publishing, Inc., 2008, vol. II, pp. 215-233. Traducere și introducere Pr. Dan Bădulescu.

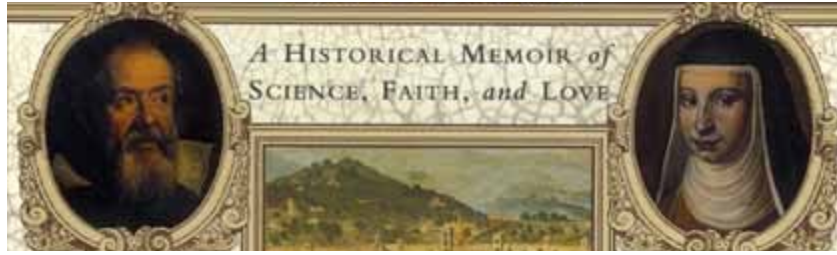
cercetare mai atentă, lucrurile nu se prezintă chiar așa. În primul rând: despre ce reabilitare să fi fost vorba? În urma abjurării, Galilei s-a pocăit în scris și a fost *iertat încă de pe atunci*, el ca persoană, de către biserica catolică. Dovada cea mai zdrobitoare în acest sens este faptul că el este înmormântat în biserica Basilica di Santa Croce din Florența!

Mormântul lui Galilei

O asemenea cinste este cu totul deosebită, și cu nici un chip nu se poate acorda unui eretic sau răzvrătit! Deci în acest caz lucrurile au fost limpezi, curios este că nimeni s-a gândit la motivul acestei ciudățenii. Iată însă că în urma unor cercetări el a ieșit la iveală: Galilei nu numai că a abjurat în 1633, dar, cu un an înainte de moarte **a revenit la sistemul geocentrist/statist al tradiției științifice și bisericești!** Pocăința lui a fost sinceră și profundă, iar argumentele au venit din chiar zona... teologică! Acest lucru uimitor este foarte puțin cunoscut și de aceea prezentăm cititorilor noștri o traducere din cartea teologului catolic american Robert Sungenis intitulată *Galileo s-a înșelat: biserica a avut dreptate*. Lăsând deocamdată la o parte aspectul strict confesional al acestei „convertiri”, putem în primul rând constata marea deosebire între moartea celor doi amintiți: ereticul îndrăcit Giordano Bruno moare nepocăit și întorcând în jos crucifixul care i se dăduse spre sărutare înaintea execuției; Galilei moare, - cel puțin potrivit documentelor, dar și mormântului din biserică! – împăcat și pocăit, fie și în ceasul

al 11-lea, și fiu credincios al bisericii (din care făcea parte). Iar la aceasta cu siguranță că mult au contribuit și rugăciunile fiicei sale, Sora Maria Celeste...

Galilei și fiica sa.

CONVERTIREA LUI GALILEO LA GEOCENTRISM

La data de 22 iunie 1633, din cauza că a fost „puternic bănuț” de „erezia formală” potrivit căreia soarele era fix și pământul se mișca, papa a cerut ca Galileo să renunțe la părerile sale și să scrie o abjurare detaliată. Aceasta suna astfel:

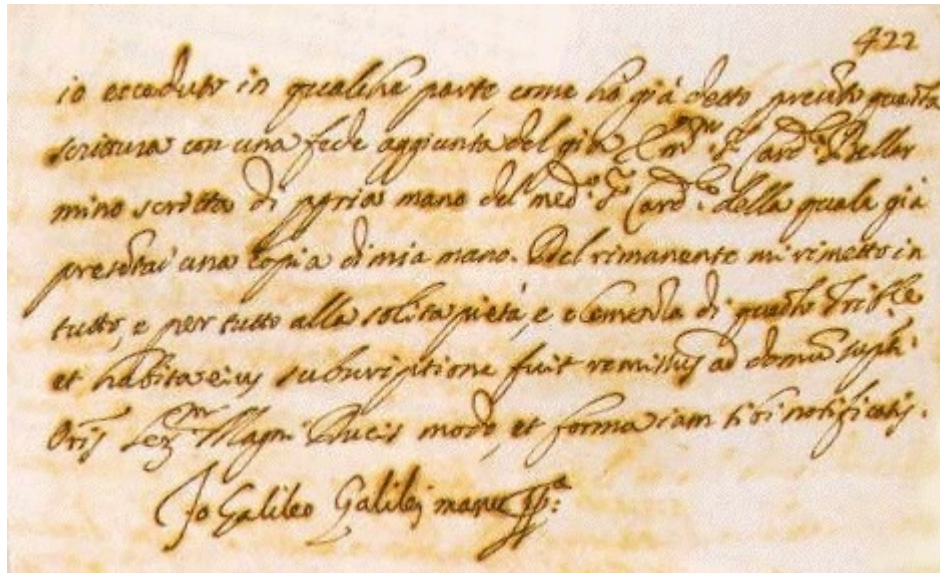
„Eu, Galileo Galilei, fiul răposatului Vincenzo Galilei, florentin, în vârstă de 70 de ani, adus în persoană în fața acestui tribunal, și îngenunchind înaintea voastră Prea sfințiților și preacinstiților domni cardinali, inchizitori generali împotriva decăderii eretice de pe cuprinsul întregii Republici Creștine, având în fața ochilor și atingând cu mâinile mele Sfânta Evanghelie - jur că am crezut dintotdeauna, cred și acum, și cu ajutorul lui Dumnezeu voi crede și în viitor, tot ce este susținut, propovăduit și învățat de către sfânta biserică catolică și apostolică a Romei. Dar întrucât - după o sentință dată împotriva mea de către acest Sf. Oficiu, și anume că trebuie să părăsesc cu desăvârșire mincinoasa părere după care soarele se găsește nemișcat în centrul universului, iar pământul se mișcă și nu este în centrul universului, și că nu mai trebuie să susțin, să apăr și să învăț în vreun fel, prin grai sau în scris, zisa învățătură, și după ce am fost înștiințat că zisa învățătură era potrivnică Sf. Scripturi – am scris și am publicat o carte în care discut această învățătură deja osândită, și aduc argumente puternice în sprijinul ei, fără ca să prezint vreo opinie contrară lor; și din această pricină Sf. Oficiu m-a declarat ca fiind puternic bănuț de erezie, adică, de a fi susținut și crezut că soarele se găsește nemișcat în centrul universului, iar pământul se mișcă și nu este în centrul universului:

Prin urmare, dorind să scot din mințile Preasfințiților voastre, și ale tuturor credincioșilor creștini această puternică bănuială ridicată pe drept cuvânt împotriva mea, cu inimă cinstită și credință nestrămutată mă lepăd (abjur), blestem și disprețuiesc rătăcirile și ereziile, și mai pe larg orice altă rătăcire și sectă potrivnică în vreun fel zisei sfinte biserici; și jur că în viitor nu voi mai spune sau susține, prin grai sau în scris, nimic din cele ce ar putea da prilejuri asemănătoare de bănuială contra mea; dar dacă voi afla vreun eretic, sau o persoană bănuț de erezie, îl voi denunța acestui Sf. Oficiu, sau inchizitorului locului unde m-aș afla. Mai departe, jur și făgăduiesc să îndeplinesc și să respect în întregime toate pedepsele ce mi-au fost date, sau

îmi vor fi date de către acest Sf. Oficiu. Iar, de voi încălca, (ceea ce să ferească Dumnezeu) oricare din făgăduințele și jurămintele mele, mă supun pe mine însumi tuturor chinurilor și pedepselor impuse și promulgate în sfințele canoane și alte constituții, generale și particulare, împotriva unor astfel de călcători de lege. Așa să-mi ajute Dumnezeu, și această Sfântă Evanghelie, pe care o ating cu mâinile mele.

Eu, numitul Galileo Galilei, am abjurat, am jurat, am făgăduit și m-am legat în felul de mai sus; și ca mărturie a adevărului am semnat cu mâna mea prezentul document al abjurării mele, și l-am recitat cuvânt cu cuvânt la Roma, în Conventul Minervei, la 22 iunie, 1633.

Eu, Galileo Galilei, am abjurat cele de mai sus cu propria mea mână.”

Partea de încheiere a retractării (sau abjurării) lui Galileo

(Papa) Urban a trimis apoi o scrisoare oficială inchișitorilor și nunțiilor papali din Europa anunțând abjurarea lui Galileo și cerându-le să ia aminte la condamnarea copernicanismului de către Vatican.²

Galileo se convertește la geocentrism

Faptul necunoscut aproape oricărui cititor modern și chiar celor mai mulți istorici, este acela că în anul de dinaintea morții sale Galileo a limpezit cu tărie foștilor săi susținători noua sa poziție în materie de cosmologie. La data de 29 martie 1641, Galileo a răspuns unei scrisori pe care a primit-o de la colegul său Francesco Rinuccini în data de 23 martie 1641, ce conținea descoperirile făcute de astronomul Giovanni Pieroni cu privire la mișcarea de paralaxă a anumitor stele, de la care atât Rinuccini cât și Pieroni credeau că au descoperit dovada sistemului heliocentric. Rinuccini scrie lui Galileo:

² Dorothy Stimson, *The Gradual Acceptance of the Copernican Theory of the Universe*, p. 59.

„Ilustra voastră excelență, signor Giovanni Pieroni mi-a scris în ultimele luni spunându-mi că el a observat cu claritate cu un instrument optic mișcarea de câteva minute sau secunde în stelele fixe, dar la exact acel nivel de certitudine pe care îl poate atinge ochiul omenesc în observarea unui grad. Toate acestea m-au copleșit de cea mai mare satisfacție – să fiu martor la așa un argument decisiv pentru validitatea sistemului copernican! Totuși nu mică mi-a fost confuzia datorită a ceea ce am citit acum câteva zile într-o bibliotecă. S-a întâmplat să mă uit într-o carte care e pe cale de a fi tipărită. Potrivit autorului, dacă ar fi adevărat că soarele este centrul universului, și că pământul îi dă ocol în fiecare an, ar urma că noi n-am putea niciodată vedea o jumătate din tot cerul nopții, deoarece linia ce trece prin centrul și orizonturile pământului atingând periferia marii orbite, este o coardă dintr-o segment de arc al cercului cerului înstelat, al cărui diametru trece prin centrul soarelui. Și întrucât eu am crezut dintotdeauna ca adevărat – fără să fi constatat eu însumi aceasta – că prima [stea] din Balanță răsare în același moment în care prima [stea] din Berbec apune, inteligența mea limitată n-a fost în stare să ajungă la vreo soluție. De aceea vă implor, în mare voastră bunătate, să risipiți această îndoială din mintea mea. V-aș rămâne adânc îndatorat. Sărutăm dreapta cu respect, etc. Francesco Rinuccini.”³

Galileo, fără să fie prea impresionat de aceste afirmații, a scris acest răspuns surprinzător către Rinuccini:

„*Falsitatea sistemului copernican n-ar trebui în nici un caz să fie pusă la îndoială, cu atât mai mult de către catolici, întrucât noi avem autoritatea de nezdruncinat a Sfintei Scripturi, tâlcuită de cei mai învățați teologi, al căror consens ne dă siguranța privind statornicia pământului, situat în centru, și mișcarea soarelui în jurul pământului. Ipotezele folosite de către Copernic și alți adepți ai săi în susținerea tezei contrariului sunt în totalitatea lor suficient doborâte de acel argument foarte puternic ce se trage din atotputernicia lui Dumnezeu. Acesta poate să facă lucrări în multe feluri și chipuri, de fapt în nenumărate feluri, pe cele ce potrivit părerilor și observațiilor noastre par să se petreacă într-un anume fel. Nu ar trebui să căutăm îngrădirea mâinii lui Dumnezeu și să insistăm îndrăzneț în cele mai presus de mărginirea competenței noastre... D’Arcetri, 29 martie 1641. Scriu această scrisoare pecetluită către Rev. Fr. Fulgenzio, de la care nu am mai auzit nimic în ultima vreme. O încredințez excelenței voastre ca să binevoiți a-i parveni.*”⁴

Oricât s-ar căuta, puțini vor găsi retractarea lui Galileo făcută copernicanismului citată în cărți sau articole scrise despre viața și opera sa⁵. Încă și mai puțini sunt aceia care în

³ *Le Opere Di Galileo Galilei*, Antonio Favaro, retipărit din ediția 1890-1909 Firenze, G. Barbèra – Editore, 1968, vol. 18, p. 311

⁴ *Ibid*, p. 316.

⁵ Chiar și Maurice Finocchiaro, care este considerat, și se consideră el însuși unul dintre cei mai competenți și detaiați istorici ai lui Galileo, nu menționează convertirea lui Galileo în nici una din multele sale cărți. În ultima sa carte, *Retrying Galileo* (2005), Finocchiaro redă cu lux de amănunte istoria afacerii Galileo de la 1633 la 1992, concentrându-se în capitolul 3 pe anii 1633-1642, dar nu menționează nicidecum scrisoarea lui Galileo către Francesco Rinuccini privitoare la declarația lui Pieroni de descoperire a paralaxei, și nici numele lui Rinuccini nu este inclus în indexul cărții. Rinuccini este doar menționat în trecut la pagina 28. În schimb, Finocchiaro este la curent cu Pieroni,

dezbaterile publice despre Galileo care au auzit vreodată că el și-a schimbat concepția anterioară. Motivul este, pur și simplu acela că scrisoarea a fost ascunsă ochilor publicului în ultimele patru secole. Așa cum a recunoscut istoricul lui Galilei, Klaus Fischer: „Istoriografii consacrați ai științei nu pot fi achitați de acuzația că au citit scrierile lui Galileo prea selectiv.”⁶ Din fericire, retractarea lui Galileo a reușit să scape de cenzură și să se regăsească alături de restul scrisorilor sale în culegerea în 20 de volume *Le Opere di Galileo Galilei* publicată în sfârșit în 1909 și retipărită la Florența în 1968. Cu secole înainte de această publicare, fie Rinuccini fie altcineva din culise au depus eforturi de a ascunde faptul că această scrisoare a fost cu adevărat scrisă și expedită de Galileo. Știm că așa au stat lucrurile întrucât a existat o încercare evidentă de a șterge numele lui Galileo ca semnatar al scrisorii. Editorul a făcut această notă de luare aminte: „semnătura ‘Galileo Galilei’ a fost în mod cu totul intenționat și repetat ștersă, cu intenția evidentă de a o face ilizibilă.”

Stillman Drake, unul din cei mai autorizați istorici ai lui Galileo din lume, a remarcat subterfugiul și a comentat:

„Dintre toate scrisorile lui Galileo care s-au păstrat, doar aceasta are numele lui la sfârșit acoperit cu un strat gros de cerneală. Cred că Rinuccini a apreciat și a păstrat scrisorile lui Galileo indiferent de conținutul lor, dar n-a vrut ca alții să vadă această declarație a lui Galileo potrivit căreia sistemul copernican era greșit, și nici ca el să fie considerat drept ipocrit.”⁷

Judecând după conținutul scrisorii către Rinuccini, se vede că Galileo s-a aplecat o vreme asupra problemelor inerente sistemului copernican, ca și dorința sa de a reveni la o cosmologie geocentristă. Modul de vorbire din scrisoarea sa este unul așezat și direct și nu e caracteristic cuiva care e confuz și șovăielnic. Arată convingerile unui om care fost biruit de o poziție decisivă. Și atunci, departe de a fi un erou al cosmologiei moderne, cu scurt timp înainte

întrucât îl menționează la paginile 67, 69: „...eforturile, activitățile și raporturile lui Giovanni Pieroni. Născut în Toscana, a studiat cu Galileo la Padua... În august 1635, Pieroni a încercat să-l convingă pe Galileo să dedice *Cele două științe noi* lui Ladislau...” La pagina 261, Finocchiaro se referă la un articol apologetic din *L'Osservatore Romano* din 23 aprilie 1887, care spunea: “Ar trebui să-l credeți pe Galileo însuși, care, în ultimii ani ai vieții sale s-a căit că s-a angajat în tâlcuiri arbitrare ale Bibliei bazate pe judecata proprie, care erau cu atât mai primejdioase în acea vreme când acest lucru era obișnuit ereticilor din multe ținuturi ale Europei.” În loc să facă legătura dintre aceasta și convertirea lui Galileo din 1642 în scrisoarea către Rinuccini, Finocchiaro spune: „Ultima referință este neclară, dar probabil că face aluzie la scrisoarea apocrifă către Renieri...” Vezi de asemenea pagina 156 unde Favaro este de accord că scrisoarea către Renieri este apocrifă.

⁶ Klaus Fischer, *Galileo Galilei*, Munich, Germany, Beck, 1983, p. 114.

⁷ Stillman Drake, *Galileo At Work: His Scientific Biography*, 1978, p. 418.

de moartea sa, Galileo a devenit potrivnicul ei cel mai înverșunat – un fapt istoric ce a fost fie ignorat în tăcere, fie eliminat intenționat.

Remarcile lui Galileo sunt atât de surprinzătoare încât Stillman Drake încearcă din răspuțeri să atenueze impactul lor și să-l reabiliteze pe Galileo ca fiind heliocentrist. Comentând scrisoarea, Drake spune:

„Răspunsul lui Galileo către Rinuccini din 29 martie poate la prima vedere să-l uluiască pe cititor... Și totuși nu era nimic fățarnic în spusele lui Galileo, după care toate științele, inclusiv astronomia, sunt o ficțiune întrucât se situează în afara câmpului de observații practice; într-adevăr, astronomia, așa cum a lăsat-o Copernic, nu putea fi împăcată cu multe fapte observabile cunoscute lui Galileo... dar mai importantă este aserțiunea clară a lui Galileo, potrivit căruia astronomia tradițională geocentrică era încă și mai eronată decât cea heliocentrică.”⁸

Aici îl vedem pe Drake sugerând că Galileo a contestat copernicanismul din cauză că el a văzut că atât acesta cât și sistemul ptolemeic sunt incapabile să explice mișcările soarelui și ale planetelor. Acest lucru se bizuie pe acea parte din scrisoarea lui Galileo în care acesta spune:

„Și întocmai așa cum socotesc observațiile și ipotezele copernicane ca eronate, la fel, ba chiar încă și mai rău, socotesc a fi greșite cele ale lui Ptolemeu, Aristotel și ale adepților lor, atunci când [chiar și] fără a merge dincolo de hotarele rațiunii omenești, neîntemeierea lor poate fi prea lesne descoperită.”

Dar cuvintele lui Galileo sunt cu mult mai explicite decât recunoaște Drake. Chiar dacă am vrea să-l credem pe Drake că Galileo a văzut probleme serioase în sistemul ptolemeic, scrisoarea sa către Rinuccini așează clar în opoziție întregul „sistem copernican” cu „autoritatea de nezdruncinat a Sfintei Scripturi, tâlcuită de cei mai învățați teologi, al căror consens ne dă siguranța privind statornicia pământului, situat în centru, și mișcarea soarelui în jurul pământului.” Aceste cuvinte alese cu grijă nu sunt, așa cum și-ar fi dorit Drake, o încercare de a puncta dificultățile din sistemul copernican de dinaintea descoperirii orbitelor eliptice ale planetelor de către Kepler. Dimpotrivă, cuvintele lui Galileo sunt identice cu cele ale cardinalului Roberto Bellarmine spuse cu vreo 25 de ani mai înainte, când sistemul heliocentric a fost condamnat pentru întâia oară sub papa Paul V și Sfântul Oficiu, datorită faptului că încerca să pună pământul în mișcare, împotriva cuvintelor solemne ale Sfintei Scripturi. În timp ce în anul 1616 Galileo susținea că Scriptura nu ar trebui luată literal când vorbește despre cosmologie, acum, în 1641, tâlcuirea literală a Scripturii este arma nr. 1, așa cum fost și pentru Bellarmine.

Se observă că Galileo a renunțat la întregul eșafodaj al cosmologiei heliocentrice atât în acceptarea sa fără compromisuri a „statorniciei pământului, situat în centru, și mișcarea soarelui în jurul pământului,” cât și în referirile sale la „ipotezele folosite de către Copernic și alți *adepti ai săi*,” printre care Kepler, fiind primul astronom care l-a acceptat public pe Copernic, a fost într-adevăr unul din cei mai înfocați „adepti” ai săi, și unul cu care Galileo a corespondat de câteva ori. Nu numai că Galileo condamnă copernicanismul arătându-l

⁸ *Galileo At Work: His Scientific Biography*, pp. 418-419.

potrivnic Scripturii, ci își întărește poziția susținând că „atotputernicia lui Dumnezeu poate să facă lucrări în multe feluri și chipuri, de fapt în nenumărate feluri”, lucrări pe care le considerăm improbabile sau imposibile.

Galileo își încheie scrisoarea către Rinuccini prin alte două afirmații de luare aminte. În prima, Galileo susține că poate să conteste descoperirile lui Pineri printr-o presupunere *apriorică* – aceea că pământul este în centrul universului; iar în cea de-a doua, prin renunțarea la „nefericitul său Dialog” – acum deja celebra carte, cu titlul complet *Dialog privind cele două sisteme cosmice principale* pe care papa Urban VIII și Sacra Congregație au condamnat-o în 1633 pentru susținerea sa nesăbuită a heliocentrismului.

El scrie:

„Și întrucât spui că ești uluit și derutat de argumentul luat din faptul că noi vedem întotdeauna o jumătate de cer deasupra orizontului, din care se poate deduce odată cu Ptolemeu că pământul este centrul sferei... răspunde-i autorului [Pineri] că într-adevăr o jumătate de cer rămâne nevăzută, și insistă cu acest lucru până când el va afirma cu tărie că exact acest lucru se vede – ceea ce nu va face niciodată. Căci oricine a spus hotărât că se vede o jumătate de cer, și prin urmare că pământul este fixat în centru, are în mintea sa prezumția că pământul este fixat în centru, și de aceea spune că se vede o jumătate de cer – deoarece aceasta s-ar întâmpla dacă pământul ar fi în centru. Deci nu din cauză că se vede jumătate de cer rezultă că pământul este în centru, ci aceasta se deduce din presupunerea că pământul este în centru, deci de aceea se vede o jumătate de cer...”

Adaugă că dacă observațiile căpitanului Pineri sunt adevărate în ce privește mișcările unor stele fixe, făcute în câteva secunde de arc, [atunci] așa mici cum sunt acestea, [aceasta] implică rațiunii omenești schimbări ale pământului diferite de oricare care i-ar fi putut fi atribuite dacă ar fi rămas în centru. Iar dacă există o atare schimbare, și se observă că este mai mică de un minut de arc, cine dorește să-mi garanteze mie că atunci când primul punct de Berbec răsare, primul punct de Balanță apune atât de exact încât nu există nici măcar pentru noi o diferență de un minut de arc? Deci ce vrem să deducem, într-o observație foarte delicată și subtilă, din experiențe care sunt grosolane și chiar imposibil de făcut? Aș mai putea adăuga și alte lucruri în legătură cu aceasta, dar ceea ce deja s-a spus în nefericitul meu *Dialog* este de ajuns.”⁹

Desigur, există unii care ar putea să conteste această convertire dramatică a celui ce mai înainte provocase scandalul, spunând că Galileo se afla din 1633 în arest la domiciliu din ordinul papei Urban VIII. S-ar putea presupune că, nevrând să-l întărească pe papă, Galileo vorbea sub constrângere și ca atare cuvintele sale nu trebuiesc luate în seamă ca o dovadă convingătoare că el și-ar fi părăsit concepțiile cosmologice anterioare. Deși o asemenea ipoteză ar putea fi destul de probabilă, nu găsim nici urmă de așa ceva în cuvintele alese cu grijă de Galileo. Cu siguranță Drake n-a văzut scrisoarea lui Galileo în acest sens, întrucât el o tâlcuiește cu toată seriozitatea cu care crede că Galileo a scris-o. Fiind atât de mândru pe cât se știa că e, dacă motivul lui Galileo ar fi fost doar acela de a fi pe pace cu papa și să nu-și „taie craca”, ar fi fost suficientă o respingere simplă și politicoasă la nedumeririle lui Rinuccini. În

⁹ *Le Opere Di Galileo Galilei*, pp. 315-316.

loc de aceasta, Galileo apără nemișcarea pământului cu un spirit și o logică așa de exuberante încât ne apare ca imaginea unia care a avut momentul său de ‘evrika’ și nu are de ce să fie contestat. Escrocii au puține convingeri; cei prigonți se abțin de la comentarii sau adesea se scaldă în ambiguități; politicienii au tendința de a fi pe plac și de a spune ceea ce le-ar aduce popularitate; dar Galileo nu arată în scrisoarea sa nici unul din aceste cusururi. El nu ia partea nimănui, ci în egală măsură îi condamnă pe Ptolemeu, Copernic și Kepler, deoarece își dă seama că nici unul din ei nu a răspuns la toate cele văzute de el prin telescopul său, și numai însuși Dumnezeu știe cum se potrivesc una cu alta.¹⁰ Ca urmare, el se nu se bizuie în argumentația sa pe *nici o* teorie științifică ci pe “atotputernicia lui Dumnezeu,” Care doar spune și se și îndeplinește. De fapt, Rinuccini, după ce a citit scrisoarea lui Galileo, a fost atât de convins de sinceritatea ei încât de aceea a încercat să șteargă semnătura lui Galileo de pe ceea ce știa că ar schimba cursul istoriei dacă ar fi făcută cunoscută publicului.

De unde ar fi putut Galileo să audă de argumentul convingător al „atotputerniciei lui Dumnezeu”? Cel mai probabil de la papa Urban VIII în 1633. Urban putea atunci să vorbească cu destulă siguranță din ambele perspective, cea științifică și cea teologică, și astfel să-l asigure pe Galileo nu numai că avea greutatea dovezilor împotriva sa, dar și că, refuzând să primească verdictul bisericii, se va trezi împotriva Atotputernicului. Iată cuvintele papei către Galileo:

„Îți amintim ceva ce am avut prilejul să-ți spunem acum mulți ani, vorbind ca de la filosof la filosof; și, dacă ne aducem bine aminte, n-ai vrut atunci să ne dai nici o replică decisivă. Te asigurăm că toate demonstrațiile tale sunt de bun simț și că e întrutotul cu puțință ca lucrurile să stea așa cum spui. Dar acum spune-ne nouă, chiar susții cu adevărat că Dumnezeu nu ar fi dorit sau cunoscut cum să miște cerurile și în vreun alt fel? Bănuim că vei spune ‘da’, deoarece nu vedem cum ai putea răspunde altceva. Prea bine atunci, dacă vrei în continuare să-ți aperi afirmațiile, va trebui să ne dovedești că, dacă mișcările cerești se petrec în alt fel decât cel pe care îl propui, se va naște pe undeva o contradicție logică, întrucât Dumnezeu în nemărginita Sa putere poate face orice lucru care nu prezintă o contradicție. Ești pregătit să dovedești aceasta? Nu? Atunci trebuie să ne crezi că Dumnezeu poate, după cum se pare, să fi potrivit lucrurile cu totul altfel, și totuși să reiasă de aici efectele pe care le vedem. Iar dacă această posibilitate există, și se păstrează astfel și spusele Scripturii în adevărul lor literal, nu ne este dat nouă muritorilor să încercăm să forțăm aceste sfinte cuvinte să însemne ceea ce nouă, de aici, ni se pare a fi cazul.

Ai ceva de obiectat? Ne bucurăm să vedem că ești de părerea noastră. Cu adevărat, *ca bun catolic*, cum ai putea avea o alta? Ca să vorbești despre aceasta în alt mod decât cel ipotetic ar fi totuna cu a constrânge nesfârșita putere și înțelepciune a lui Dumnezeu în limitele ideilor tale personale [*fantasie particolari*]. Nu poți spune că acesta este singurul fel în care ar fi putut lucra Dumnezeu, deoarece sunt multe, și chiar nenumărate, căi pe care le-ar fi putut cugeta El, și care sunt nepătrunse de mințile noastre mărginite. Sperăm că acum pricepi ce vrem să spunem când am zis să lași teologia în pace.”¹¹

¹⁰ Aici Galileo arată reflecții ale părerilor sale anterioare din *Analistul*, publicat în 1623.

¹¹ Giorgio de Santillana, *The Crime of Galileo*, New York, Time Inc., 1962, pp. 175-176. Santillana adaugă: “De obicei istoricii datează această idee din conversația din 1630. Dar am văzut (p. 135) că ea

Adăugăm faptul că referirea lui Galileo la „atotputernicia lui Dumnezeu” împotriva celor susținute de Rinuccini nu a fost folosită în același sens în care el a ridiculizat-o în al său *Dialogo*. În *Dialogo*, pe care a început să-l scrie între 1621-1623 și era astfel îndepărtat din controversa din 1633, Galileo a încercat să încurce treburile prin a echivala atotputernicia cu miraculosul. El scria:

„Desigur, Dumnezeu ar fi putut face ca păsările să zboare având oasele făcute din aur solid, cu venele pline de mercur, cu carnea mai grea decât plumbul și cu aripi extrem de mici. Nu a făcut-o, și asta ar trebui să ne arate ceva. Doar ca să-ți aperi necunoașterea scapi prin subterfugiul de a-L pune pe Domnul la fiecare pas să facă o minune.”¹²

Desigur, acum în 1641, Galilei vede lucrurile diferit. Dumnezeu putea să facă pământul ca punctul central și nemișcat al universului și prin mijloace naturale, nu miraculoase, căci El, în atotputernicia Sa ar ști cu mare ușurință cum să facă acest lucru.

este menționată în *Praeludium*-ul lui Oregius, de unde am extras citatul de mai sus. Potrivit lui Berti, citatul cu pricina apare de asemenea și prima ediție din 1629. deci acest argument datează cel puțin din 1624 și probabil, așa cum reiese de la Oregius, a fost folosit pentru prima dată în 1616.”

¹² Giorgio de Santillana, *The Crime of Galileo*, New York, Time Inc., 1962, p.176

